

การจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน

นายชวลิต กิตตินันท์ทะเลศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974 - 334 - 931 - 6

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Foundation of Political Party since the First tills
the Present Constitution

Mr. Chawarit Kittinuntasilp

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for the Degree of Master of Laws in Law

Department of Law

Faculty of Law

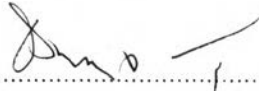
Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974 - 334 - 931 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึง
ฉบับปัจจุบัน
โดย นายชาติ กิตตินันตะศิลป์
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

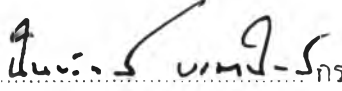

..... คณะบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ชงทอง จันทรางศุ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. วรศักดิ์ อุวรรณโณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนเสถียร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

ชาวลิต กิตตินันท์ศิลปะ : การจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน (The Foundation of Political Party since the First till the Present Constitution) อ.ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 226 หน้า ISBN 974-334-931-6

วิทยานิพนธ์นี้ มุ่งศึกษาถึงแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงข้อแตกต่างที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการจัดตั้งการเมือง การดำเนินกิจการทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในทางการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญ การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองอาศัยเสรีภาพในการสมาคม อันถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นพื้นฐานในการจัดตั้ง ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายพรรคการเมืองรองรับการจัดตั้ง การริเริ่มในการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองจึงเป็นไปโดยเสรี แต่จะมีกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมืองภายหลังการจัดตั้ง ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ถือว่าการจัดตั้งพรรคการเมืองสามารถกระทำได้โดยเสรีตามที่รัฐธรรมนูญ ฉบับ Basic Law ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพดังกล่าวไว้ แม้ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะมีกฎหมายพรรคการเมืองออกมายังคับใช้แต่ก็ไม่มีลักษณะเนื้อหาที่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมการจัดตั้งพรรคการเมือง การจัดตั้งพรรคการเมืองจึงกระทำได้อย่างอาศัยบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายพรรคการเมืองมีลักษณะในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ ในการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมือง ส่วนในประเทศไทย นับตั้งแต่บังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ยกเว้นรัฐธรรมนูญในช่วงที่ปกครองภายในคณะปฏิวัติ รัฐประหาร รัฐธรรมนูญฉบับบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ โดยกำหนดให้การจัดตั้งและการดำเนินกิจการทางการเมือง อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ดังนั้นจึงมีกรออกกฎหมายพรรคการเมืองมายังคับใช้ด้วยเสมอ กฎหมายพรรคการเมืองของไทยจึงมีลักษณะในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง และควบคุมการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมือง ข้อแตกต่างของการจัดตั้งพรรคการเมืองได้โดยเสรี โดยปราศจากการควบคุมโดยกฎหมาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และการจัดตั้งพรรคการเมืองได้โดยเสรีภายใต้กฎหมายพรรคการเมืองของประเทศไทย ส่งผลโดยตรงต่อการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองของประชาชน ตลอดจนการพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง กล่าวคือ การจัดตั้งพรรคการเมืองควรเป็นไปโดยเสรี การควบคุมการจัดตั้งทั้งในลักษณะของการขออนุญาตจัดตั้งโดยการจดทะเบียนหรือจดทะเบียนการจัดตั้งทางการเมือง หน้าที่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทางราชการมากกว่าประโยชน์ของประชาชน การจัดตั้งพรรคการเมืองควรเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เมื่อมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นแล้ว การควบคุมการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมือง จึงเกิดขึ้นเพื่อควบคุมให้พรรคการเมืองอยู่ในกรอบแนวทางหลักการของการปกครองในระบบประชาธิปไตย และสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อให้มีการแข่งขันกันได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยให้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง โดยไม่มีเงื่อนไขให้การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายพรรคการเมือง นอกจากนั้นควรปรับปรุงกฎหมายพรรคการเมืองของไทยโดยทำให้การจัดตั้งพรรคการเมืองเกิดขึ้นโดยเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายพรรคการเมืองควรมีเพียงเนื้อหาในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของพรรคการเมือง อันเป็นการช่วยส่งเสริมบทบาทของพรรคการเมือง ก็จะช่วยส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองในประเทศไทยมีการพัฒนาเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความเข้มแข็งและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง

ภาควิชา นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา 2542.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

Chawarit Kittinuntashilp : The Foundation of Political Party since the First till the Present Constitution. Advisor Lecturer Dr.Kriengkrai Charoenthanawat 226 pp.

ISBN 974-334-931-6

This thesis focuses on the theory of establishment of political party according to the constitutional law and relevant legal systems concerning the institute of political party. The study compares legal systems between the United States of America, Federal Republic of Germany and Thailand. The research also distinguishes the differences which impact the process of political party formation, political activities and participations of people concerning political opinions

The study found there is no provision in the United States constitutional law about freedom of association of political party. Therefore, the establishment of political party use freedom of association which is one of fundamental right of citizen. As a consequence, political party law is not needed to support political party in the United States of America. The initiate and establishment to form political party can be done freely. However, there is law to control political activities of the party afterward. Political party in the Federal Republic of Germany may be freely established according to the constitution law, the Basic Law. Although there are political party law enacted, there are no content in term of restrict and control the establishment of political party. The formation of political party can be done according to the provisions of right and freedom in the constitution law. Political party laws of Germany define right and duty of political party in any activities. For Thailand, since the codification of the constitution law of the Kingdom of Thailand, since the codification of the constitution law of the Kingdom of Thailand, B.E.2475, amended in B.E.2495 till the present constitution law of the Kingdom of Thailand, B.E.2540 excluding constitution enacted during revolution period, Coup d'Etat. The Thai constitution law acknowledges freedom of political party establishment. Also, the formation and procedure of political party shall be abided by political party laws or organic law of political party. As a result, political party law often enacted. Accordingly, political party laws feature establishment procedures and the control of political activities. Differences of freely political party establishment without restriction of law in the United States of America, Federal Republic of Germany and political party establishment subject to political party law of Thailand directly affected the gathering of citizen in order to form political party including political development and participation political of people in expressing political opinion. On the other word, the establishment of political party should be freely. The controlling procedure by mean of permission of establishment register or inform the establishment of political party tend to accommodate bureaucrat more than citizen. The establishment of political party is the basic freedom of citizen. When the political party are formed, the controlling of political procedure occurred in order to control political party in the principle of democracy system and support political party to compete freely and equally.

The amendment to the constitution by providing freedom of association of political party without any prerequisite must be subject to political party laws. In addition it should reform Thai political law in order to form the political party freely according to the Constitution. The Political Law should have the provisions concerning rights and freedoms of the political party.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงของอาจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เร่งรัดติดตามผู้วิจัยในการจัดทำร่างวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จทันตามกำหนดเวลา และได้กรุณาตรวจทานแก้ไขให้กำชับตั้งแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังเป็นโครงร่างวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งเสร็จสิ้นเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ขอขอบคุณ คุณหญิงพันธ์ และคุณภาณีในयरจิตซึพึท ที่ได้กรุณาให้ผู้วิจัยยืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ คุณพรนที กิตตินันตะศิลป์ ผู้เป็นกำลังใจอย่างสำคัญในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 สมมุติฐานในการศึกษา	4
1.5 วิธีวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง	
2.1 แนวความคิดพื้นฐานของพรรคการเมือง	6
2.1.1 ความหมายและลักษณะของพรรคการเมือง	6
2.1.2 ความจำเป็นของการมีพรรคการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย	10
2.2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองในทางรัฐศาสตร์	12
2.2.1 แนวความคิดในทางจิตวิทยา	
เศรษฐกิจและสังคม คุณค่างดี และการจัดองค์การ	
เจตนาคดีของ Avery Leiserson	12
2.2.1.1 ทฤษฎีการเมืองจิตวิทยา	13
2.2.1.2 ทฤษฎีทางเศรษฐกิจและสังคม	13
2.2.1.3 ทฤษฎีคุณค่าค่างดี	14
2.2.1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์การ	14

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.2 แนวความคิดในการรวมตัวกับภายในและ	
ภายนอกรัฐสภา จากแนวคิดของ Maurice Duverger ..	15
2.2.2.1 ทฤษฎีรัฐสภา	15
- พรรคการเมืองนอกรัฐสภา	15
- พรรคการเมืองในรัฐสภา	16
2.2.3 แนวความคิดในการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคล	
จากวิกฤติการณ์ต่าง ๆ และจากสภาวะแวดล้อม	
ทางการเมือง จากแนวคิดของ Joseph La Palomvara	
และ Myron Weiner	17
2.2.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน	17
2.2.3.2 ทฤษฎีว่าด้วยประวัติศาสตร์และสถานการณ์ ..	17
2.2.3.3 ทฤษฎีว่าด้วยพัฒนาการ	18
2.3 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองในทางกฎหมายมหาชน..	19
2.3.1 รัฐและสิทธิเสรีภาพของเอกชน	19
2.3.2 หลักการว่าด้วยเสรีภาพ (Liberty)	20
2.3.3 ความหมายของเสรีภาพ	24
2.3.4 ที่มาของสิทธิเสรีภาพในทางทฤษฎี (ทฤษฎีฝ่ายเสรีนิยม) ..	26
2.3.5 สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	28
2.3.6 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	30
2.3.6.1 สิทธิและเสรีภาพกำหนดตามเนื้อหา	31
2.3.6.2 สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามการกำเนิด	31
2.3.6.3 สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามวิธีการที่ใช้	32
2.3.7 ลักษณะของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	33
2.3.8 ข้อจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	35
2.3.9 เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง	
ตามรัฐธรรมนูญ	36
2.3.9.1 กำเนิดพรรคการเมืองโดยกฎหมาย	39
2.3.9.2 กำเนิดพรรคการเมืองโดยสิทธิตามธรรมชาติ ..	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 ข้อเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวความคิดในการจัดตั้ง พรรคการเมืองในทางรัฐศาสตร์ กับในทางกฎหมาย มหาชน	40
2.4.1 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองในทาง รัฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการจัดตั้งพรรคการเมือง ในเชิงสังคมวิทยา และการจัดองค์กร	41
2.4.2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองในทาง กฎหมายมหาชนเป็นการศึกษาถึงที่มาและกฎหมาย ที่รองรับการจัดตั้งพรรคการเมือง	41
บทที่ 3 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมืองของประเทศ ที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง ศึกษากรณีประเทศสหรัฐอเมริกา....	43
3.1 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ	46
3.1.1 บทบัญญัติที่คุ้มครองเสรีภาพของประชาชนตาม รัฐธรรมนูญ	46
3.1.2 ลักษณะของการรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญในประเทศสหรัฐอเมริกา	50
3.1.2.1 เสรีภาพในการเข้าร่วมสมาคมเพื่อวัตถุประสงค์ ทางการเมือง	53
3.1.3 เสรีภาพในการสมาคมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ที่เป็นสิทธิสัมบูรณ์ (Absolute Rights)	55
3.1.4 รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงพรรคการเมือง การจัดตั้งพรรคการเมืองถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ ประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 วิวัฒนาการของการจัดตั้งพรรคการเมือง รูปแบบโครงสร้าง ของพรรคการเมืองและข้อบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พรรคการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา	57
3.2.1 ความเป็นมา	57
3.2.2 แนวทางคิดริเริ่มแรกที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิด พรรคการเมืองขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา จากอุดมการณ์ และแนวความคิดที่แตกห่างกัน ก่อให้เกิดฝ่าย Federalist และฝ่าย Anti - Federalist	58
3.2.3 ความขัดแย้งทางความคิดในทางการเมืองที่สำคัญ ที่นำไปสู่การจัดตั้งพรรค Federalist และพรรค Anti - Federalist.....	60
3.2.4 วิวัฒนาการของพรรคการเมือง ภายหลังจากมีการ จัดรูปแบบของพรรคการเมืองแล้ว	61
3.2.5 ความหมายและลักษณะของพรรคการเมืองในประเทศ สหรัฐอเมริกา	64
3.2.5.1 ระบบพรรคการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบสองพรรค	65
3.2.5.2 ปัจจัยส่งเสริมระบบสองพรรคในประเทศ สหรัฐอเมริกา	66
3.2.5.3 พรรคระดับรอง (Minor Party) หรือพรรคที่สาม (Third Party) ในประเทศสหรัฐอเมริกา	68
3.2.6 รูปแบบโครงสร้างของพรรคการเมืองในประเทศ สหรัฐอเมริกา และข้อบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พรรคการเมือง	70
3.2.6.1 รูปแบบโครงสร้างของพรรคการเมือง	70
3.2.6.1.1 โครงสร้างของพรรคการเมืองมีลักษณะ การกระจายอำนาจ	72
3.2.6.2 ข้อบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องพรรคการเมือง ...	74

3.3 สรุปแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งพรรคการเมืองใน ประเทศสหรัฐอเมริกา	76
3.3.1 การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นการจัดตั้งโดยอาศัย เสรีภาพในการสมาคมเป็นพื้นฐานในการจัดตั้ง.....	76
3.3.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตาม รัฐธรรมนูญเป็นถึงสถาบันหรือรองรับการรวมกัน ของกลุ่มบุคคล เพื่อจัดตั้งเป็นสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ ทางการเมืองหรือสมาคมทางการเมือง และพัฒนา องค์กรเป็นพรรคการเมือง	77
3.3.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจัดตั้งพรรคการเมืองในประเทศ สหรัฐอเมริกา	79
3.3.2.1 ปัจจัยทางกฎหมาย	79
3.3.2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทในทางสังคมและการเมือง	80
3.3.3 บทวิเคราะห์ระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งพรรคการ เมืองของประเทศไทย	80
บทที่ 4 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งพรรคการเมืองของประเทศ ที่มีกฎหมายพรรคการเมือง ศึกษากรณีประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	83
4.1 แนวคิดและนิยามของพรรคการเมืองในประเทศไทย ตามที่นิยามไว้ในรัฐธรรมนูญ	84
4.1.1 Basic Law	84

4.1.1	วิวัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญฉบับแรก	
	รัฐธรรมนูญแฟรงก์เฟิร์ต พอลเคียร์เซ่ (Frankfurt Paulskirche)...	84
4.1.1.1	จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งพรรคการเมืองจากการ เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของปัญญาชน ในปี ค.ศ. 1848	84
4.1.1.2	กลุ่มที่นำบทบาทในการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ แฟรงก์เฟิร์ต พอลเคียร์เซ่ (Frankfurt Paulskirche) ให้พัฒนาเป็นพรรคการเมือง	86
4.1.1.3	พัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญ แฟรงก์เฟิร์ต พอลเคียร์เซ่ (Frankfurt Paulskirche) ...	87
4.1.2	วิวัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญ ของบิสมาร์ก	88
4.1.2.1	การกำหนดให้มีรัฐสภาแห่งชาติและมีการเลือกตั้ง สมาชิกรัฐสภาทำให้พรรคการเมืองแพร่หลายขึ้น	89
4.1.2.2	พัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญ ของบิสมาร์ก	90
4.1.3	วิวัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญไวมาร์	92
4.1.3.1	การนำระบบสภาสองระดับมาใช้ โดยให้มีการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีโดยตรง ทำให้พรรคการเมืองมีบทบาท มากขึ้น.....	93
4.1.3.2	ชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคนาซี ทำให้ วิวัฒนาการของพรรคการเมืองยอมนั้น ขาดความคึกคัก	94
4.1.3.3	พัฒนาการของพรรคการเมืองในยุครัฐธรรมนูญ ไวมาร์	96
4.1.4	ลักษณะของการจัดตั้งพรรคการเมืองและระบอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การจัดตั้งพรรคการเมืองในยุคก่อนใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ Basic Law..	98
4.1.4.1	รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพรรคการเมือง.....	98
4.1.4.2	พรรคการเมืองในฐานะองค์กรทางสังคม	100

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2 แนวทฤษฎีในการจัดตั้ง พรรคการเมือง ภายหลัง	
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ Basic Law	101
4.2.1 การบัญญัติรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนใน	
รัฐธรรมนูญ ฉบับ Basic Law	102
4.2.2 บทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง	
ในรัฐธรรมนูญ	103
4.2.3 บทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองใน	
รัฐธรรมนูญ ฉบับ Basic Law มีลักษณะเป็นเสรีภาพ	
ตามรัฐธรรมนูญที่เป็นสิทธิสัมพัทธ์ (Relative Rights)	105
4.3 กฎหมายพรรคการเมืองของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐ	
เยอรมัน	108
4.3.1 กำจำกัดความของพรรคการเมืองตามกฎหมาย	
พรรคการเมือง	108
4.3.2 หน้าที่ของพรรคการเมืองตามกฎหมาย	
พรรคการเมือง	110
4.3.3 ความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มการเมือง	112
4.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกฎหมาย	
พรรคการเมือง	114
4.4 การควบคุมการดำเนินงานของพรรคการเมืองโดยการกำหนด	
สิทธิหน้าที่ของพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ	115
4.4.1 สิทธิตามรัฐธรรมนูญของพรรคการเมือง	115
4.4.1.1 สิทธิขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป	115
4.4.1.2 ความเสมอภาคทางโอกาสของพรรคการเมือง	116
4.4.1.3 การแบ่งเวลาให้พรรคการเมืองโฆษณาทางวิทยุ	
และโทรทัศน์	117
4.4.1.4 เงินอุดหนุนพรรคการเมือง	119

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.2 หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของพรรคการเมือง	120
4.4.2.1 พรรคการเมืองต้องมีการจัดระเบียบภายใน พรรคให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย	121
4.4.2.2 หน้าที่เปิดเผยแหล่งที่มาของรายได้.....	123
4.5 บทวิเคราะห์แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง พรรคการเมืองของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	124
4.5.1 เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง มีลักษณะ เป็นเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่เป็นสิทธิสัมพัทธ์ แบบไม่มี เงื่อนไขในการควบคุมการจัดตั้ง	123
4.5.2 กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง และ การดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมือง	125
4.5.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง พรรคการเมือง	126
4.5.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ ทางการเมืองของพรรคการเมือง	127
บทที่ 5 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมืองของไทย	128
5.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และพรรคการเมืองในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	129
5.1.1 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5	129
5.1.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมี พรรคการเมือง	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.2 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	
รัชกาลที่ 6	134
5.1.2.1 การปลูกฝังการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยทดลองจัดตั้งเมืองดุสิตธานี และทดลองจัดตั้ง พรรคการเมืองขึ้นในเมืองดุสิตธานี	134
5.1.3 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	
รัชกาลที่ 7	138
5.1.3.1 ทรกณะเกี่ยวกับการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว	138
5.1.3.2 เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ...	140
5.2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และระบอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง ช่วงภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน	142
5.2.1 ยุคที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองบังคับใช้.....	142
5.2.1.1 พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 และรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475	143
5.2.1.1.1 ไม่มีบทบัญญัติรับรองเสรีภาพ ในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ไว้ในรัฐธรรมนูญ	144
5.2.1.1.2 “คณะราษฎร” คณะบุคคลที่รวมกัน เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการเมือง	145
5.2.1.1.3 “คณะราษฎร” คณะเกี่ยวเนื่อง “สมาคมคณะราษฎร” ถือว่าเป็น พรรคการเมืองพรรคแรกของไทย	145

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.1.1.4 ความพยายามในการก่อตั้ง “คณะชาติ” เป็นพรรคการเมือง	148
5.2.1.1.5 ความพยายามในการเสนอร่าง พระราชบัญญัติพรรคการเมือง แต่สภาไม่รับหลักการ	149
5.2.1.1.6 สรุปเนวความคิดในการจัดตั้ง พรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และ ระบอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง พรรคการเมืองภายใต้พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ชั่วคราว พ.ศ. 2475 และรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475	150
5.2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489	151
5.2.1.2.1 บทบัญญัติรับรองเสรีภาพ ในการรวมกันจัดตั้งเป็น พรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ.....	152
5.2.1.2.2 เนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้ง พรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489	153
5.2.1.2.2.1 เสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การเมือง มีลักษณะเป็น เสรีภาพที่เป็นสิทธิสัมพัทธ์ (Relative Rights)	153

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2.1.2.2.2	เสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การเมืองตามรัฐธรรมนูญ ลักษณะเป็นสิทธิสัมพัทธ์ แต่ก็แท้จริงในการจัดตั้ง พรรคการเมืองเป็นการ จัดตั้งอย่างสมบูรณ์	153
5.2.1.2.3	การเสนอร่างพระราชบัญญัติ พรรคการเมืองของรัฐบาล ต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไป เนื่องจากเกิดการรัฐประหาร	155
5.2.1.3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490	156
5.2.1.3.1	รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้ง เป็นพรรคการเมือง	157
5.2.1.3.2	สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้ง พรรคการเมืองและระบบกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490	158
5.2.1.4	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492	159
5.2.1.4.1	บทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการ รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยไม่ให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับ สมาคมมาใช้บังคับกับพรรคการเมือง	160

5.2.1.4.2 แนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการจัดตั้ง พรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492	161
5.2.1.4.2.1 เสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การเมือง มีลักษณะเป็นเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญที่เป็นสิทธิ สัมบูรณ์ (Absolute Rights)	161
5.2.1.4.2.2 การจัดตั้งพรรคการเมืองโดย อาศัยเฉพาะบทบัญญัติรับรอง เสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การเมืองตามรัฐธรรมนูญ โดย ไม่พึงอาศัยกฎหมายคุ้มครองไว้..	161
5.2.1.4.3 เกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2494 คณะรัฐประหารประกาศห้ามมิให้ ชุมนุมทางการเมือง เป็นผลให้ พัฒนาการของพรรคการเมือง สะดุดหยุดลง	162
5.2.1.5 สรุปแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตาม รัฐธรรมนูญในช่วงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492	163
5.2.2 ยุคที่เริ่มมีกฎหมายพรรคการเมืองบังคับใช้	164
5.2.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	164

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.2.1.1 บทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการ รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย พรรคการเมือง	164
5.2.2.1.2 เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495, พ.ศ. 2511, พ.ศ. 2517, พ.ศ. 2521, พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2540 มีลักษณะเป็นเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญที่เป็นสิทธิสัมพัทธ์ (Relative Rights)	168
5.2.2.2 การจัดตั้งพรรคการเมืองและระบอบกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2534	169
5.2.2.2.1 เหตุผลและคาบจําป้ในการเสนอร่าง พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498	170
5.2.2.2.2 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 กฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรก ของไทย	173
5.2.2.2.2.1 การจัดตั้งและการค้เนิน ก้จัดการทางการเมืองของพรรค การเมือง ตามพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ...	173
5.2.2.2.3 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511	177

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2.2.2.3.1 การจัดตั้งและการดำเนิน	
กิจการทางการเมืองของพรรค	
การเมือง ตามพระราชบัญญัติ	
พรรคการเมือง พ.ศ. 2511 ...	178
5.2.2.2.4 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.	
2517	180
5.2.2.2.4.1 การจัดตั้งและการดำเนิน	
กิจการทางการเมืองของพรรค	
การเมือง ตามพระราชบัญญัติ	
พรรคการเมือง พ.ศ. 2517....	181
5.2.2.2.5 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.	
2524 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และ	
พ.ศ. 2538	183
5.2.2.2.5.1 การจัดตั้งและการดำเนิน	
กิจการทางการเมืองของพรรค	
การเมือง ตามพระราชบัญญัติ	
พรรคการเมือง พ.ศ. 2524	
(แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และ	
พ.ศ. 2538).....	184
5.2.2.3 การจัดตั้งพรรคการเมือง และระบบกฎหมายที่	
เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ	
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	187
5.2.2.3.1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541	191
5.2.2.3.1.1 การจัดตั้งและการดำเนิน	
กิจการทางการเมืองของพรรค	
การเมือง ตามพระราชบัญญัติ	
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย	
พรรคการเมือง พ.ศ. 2541.....	193

5.2.3 บทสรุปแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ และระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งพรรคการเมืองของไทย	199
5.2.3.1 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตาม รัฐธรรมนูญและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ จัดตั้งพรรคการเมืองของไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 (ยุคที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองบังคับใช้)	199
5.2.3.1.1 การจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มีลักษณะของการจัดตั้งขึ้นโดยอาศัย เสรีภาพอันมีพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ อัน เป็นสิทธิห้ามธรรมชาติ โดยไม่มีกฎหมาย ควบคุมการจัดตั้ง	202
5.2.3.2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองตาม รัฐธรรมนูญและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ จัดตั้งพรรคการเมืองของไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2540 (ยุคที่เริ่มมีกฎหมายพรรคการเมือง บังคับใช้)	203

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.3.2.1 รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองเสรีภาพ ในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้อย่าง สัมพัทธ์ โดยมีกฎหมายพรรคการ เมือง กำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ วิธีการจัดตั้ง และการดำเนินกิจการ ของพรรคการเมือง	207
5.2.3.2.2 กฎหมายพรรคการเมืองเป็นกฎหมาย ที่กำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์วิธีการ จัดตั้งพรรคการเมือง และการดำเนิน กิจการของพรรคการเมือง	209
บทที่ ๑ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	211
รายการอ้างอิง	221
ประวัติผู้เขียน	226